

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК, 22. НОВЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 27.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бд. и вноћи икада дружише у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут за по тачка. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ДРАМА И ПОЗОРИШТЕ У ПОЉСКОЈ.

У Пољској није било за више векова народног грађанског сталежа. То је један од најважнијих узрока, што се пољска драма и позориште тек доцније почело јаче развијати, те је једва од пре сто година добило своје сталне позорнице. Кад са започело народно песништво, поникла је и драматска књижевност. Прво је дело те врсте „Odrzawa posłów greckich“ („Отправљање, одбијање грчких посланика“). То је драмски спев са коровима, што га је написао Јан Кохановски (XVII. век) сасвим у античкој форми, али ипак у некој вези са тадашњим политичким приликама. Но та је драма остала усамљена у повесници, јер није створила школу нити је имала утешаја на књижевност, ма да је и данас приказују дилетанти и глумци у свечаним приликама. У исто доба, па и мало раније, налазило се подоста кратких драма, тако званих дијалога и интермедија, који су били у неколико озбиљног религиозног, а у неколико комичног карактера, али се њихов значај не може ни из далека упоредити са немачким и романским драмама. Осим тога нису така дела ни сада још до вољно позната.

Тако исто није још тачно позната ни историја драме и позоришта у XVII. веку. Краљ Владислав IV. (1632—1648.) био је човек, који је волео уметност и нарочито ценио позориште, али је неговао пре свега талијанску оперу, те је више страних позоришних друштава гостовало на краљевском двору.

У том времену појављује се и народна драма, посебито трагедија, али је то суште подражавање Сенеки и патетичном Корнељу. Тек у другој половини просвећеног

века осећа се прави живот, те се најпосле оснивају прва позоришта у Варшави и Лавову.

Незаборављено ће остати име Војћеха Богуславског, који је врло много радио у првим десетинама XIX. столећа и у том времену много привредио пољском позоришту. Уз њега има још много других песника, од којих су неки, угледајући се на Молијера, оживили шаљиву игру, а неки опет радили на томе, да класицистичку трагедију француске врсте у неколико претворе у народну.

Но у веку највећег пољског песника, Адама Мицкијевића, учињен је велики напредак и на пољу драматском. Сâm Мицкијевић оставио је истину само значајне одломке, али његов сувременик, Јулије Словачки († 1849), кога данашњи модерни свет тако ватреном поштује, створио је неколико позоришних дела, која су — ма да по спољашњој форми потсећају на Шексира — самостална уметничка дела, а заносе човека својим снажним драматским осећајем и чаробном појезијом. Ваља споменути само фантастички спев „Баладину“, историчке трагедије „Мазепа“ и „Марија Стјуартова“, а поред њих још нека дела, која су управо генијална.

У исто доба цветала је и шаљива игра под руком плоднога Коржељовског. Али је нарочито подигао шаљиву игру на велику висину генијални гроф Александар Фредро († 1876), који у ошите важи као највећи писац шаљивих игара у Пољака.

У времену између романтике и доба модерне књижевности наставља се радња са успехом. Ту се истичу посебито Шуј-

ски у трагедији, Близињски и Наржимски у шаљivoј игри, и чувени лиричар Асник у обема врстама. Сви ови имали су мање успеха него многи други мањега талента, који су били срећнији, јер су ласкали укусу публике. Неки од тих некад тако популарних писаца, који се не могу назвати песницима, увидели су после, да је са лабавим укусом осамдесетих година и њихова улога одиграна; а неки од њих пишу и даље, постају тривијалици а драме им одлазе после прве представе без икаква трага у заборав.

Том опадању старије генерације даје богату накнаду жива и неуморна тежња и радња млађих писаца. Може се непристрено и смело тврдити, да је пољска драма у садашњици достојна, да стане упоредо са драмом сваког другог народа. Са тог гледишта жалити је, што та дела које због слабо позната језика а које због њихова скроз национална карактера не улазе у иноземство. Но свакако би страна позоришта ваљало да приказују пољске модерне драме у добром преводу. Али и ту треба брати боље комаде.

(Наставиће се.)

На срећу ти писци не стварају школа, они иду засебним својим путевима. И ако се нађе по који подражавач њихову раду, то се имена њихова могу мирне душе прекутати. Првенство у том погледу припада Станиславу Пшибишиевском. Ако је доста једна драма, да се неко назове драматским песником, то се ћенијални писац драме „Dla szsceścia“ („За срећу“) може таквим назвати. То позоришно дело забранила је цензура неко време, али је после одобрено, те је почетком 1899. први пут приказано у Кракави без велике ларме, али је изазвало дубок утисак у срцима свих разборитих гледалаца. То је потресна драма која се збива између четири особе. Ту се износи, како се срећа другога мора разорити, како се морални обзири морају погазити, јер човек безобзирно тражи само своју срећу; али кад се та срећа по темику цену постигне, покаже се она варљивом, и онај, што је уништио туђу срећу, и сам јадно пропада.

У том правцу пишу многи други суморне позоришне игре, а међу њима су најзначајнији Сукијевић и Кисинљевски.

ЖИСТИЖИ.

СРИСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Станоје Главаш“, трагедија у 5 чинова, написао Ђура Јакшић, за позорницу уредио А. Хаџић.)

По први пут овде у Новом Саду дне 18. новембра (1. децембра) приказана ова трагедија непрежаљенога ћенијалнога песника Ђуре Јакшића постигла је у преудељби г. А. Хаџића потпуни успех, судећи барем по одушевљењу публике у свима просторијама, које су и те вечери, осим неких ложа, биле дунком пуне онштинства.

Говорећи о вредности самога комада, морамо двоје разликовати: његову песничку и његову драмску вредност. Као песничко дело подликује се и овај Јакшићев песмотвор свима врлинама његова песничког индивидуалитета. Заносна поезија, пунна ванредно лених песнич-

ких слика и фигура, илеменити патос, узвишенена патриотска тенденција и бирања дикција: то су прекрасне особине и тога песмотвора, те се њима у првом реду имаде приписати успех те трагедије на нашој позорници. Човек се чисто осећа опојеним оним дивним, у сваком погледу песничким, звонким стиховима, те је на први мањ јасно, да је то песмотвор ћенијална песника.

Дакако друга је ствар, када станемо ту трагедију пресуђивати као драмски комад, као трагедију. У том погледу много јој недостаје. Понајпре сам предмет је више епске природе; главна лица епски су јунаци. Трагична је само судбина народа, који је имао да претрпи толике патње од некрста, често од рођена брата, који се, што ни реч, у Турке одметнуо. Да-како трагична је само та патња недужног на-

рода у борби са јачим и бројнијим противничком; сам свршетак те борбе сјајна је епопеја ироизма, који је савладао толике јаде, беде и невоље, те се сам, мудрошћу и јунаштвом својих великане Милоша и Карађорђа, отео турској ропству и извојевао победу у тешкој, али часној дугој борби за крст часни и слободу златну.

Трагедија Станоје Главаш управо и није друго него драматизован низ епских слика са растућом градуацијом и трагичним свршетком. О психолошкој узрочној вези, о драмској психолошкој мотивацији у модерном смислу нема дакако ту говора. Протагониста је епски јунак, обасјан свим чаром Јакшићеве сјајне лирике. Такова је и његова љубовца, односно жена, Спасенија; такова су и друга лица у тој трагедији.

Песник је своја лица разредио у две противничке групе; та контрастика добро му је успела, али бани ради тога излазе му Турци намерице умишљени више као лукавци и разбlundници, него ли као јунаци, представници какове идеје, за коју међу главу на коцку.

Треба, дакако, узети у обзир, да је комад нарочито удешен за нашу позорницу. Без такова преудешавања били би виднији његови драмски недостатци.

Сам приказ био је више патетичан, у духу старе патетично-декламаторске школе, како је и сам комад у том духу и написан. Ту је, дакако, г. Ружић као Станоје Главаш имао лепу прилику, да се истакне, а он се доиста том приликом обилно послужио, те је његов Станоје био верни рефлекс оне слике о Станоју, како ју је некада Јакшић замислио. Уз њега одликовали су се г. Лукић, као Сулејман-паша, гђа С. Бакаловићка, као Спасенија и гђа Динићка, као њена маћеха. Били су и остали сви на своме месту, само као да је некоме превише била на уму галерија, која је ту пажњу местилице и квитирала наивним и гласним смехом и у озбиљним призорима, а то у велико квари илузiju и благотворни дојам.

Ј. Хр.

ПОЗОРИШТА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ.

(Краљ. Српско Народно Позориште у Београду) никада није толико било „предметом разговора“ у београдској журналистици као сада. Нападајући све од реда, што се односи

на садашњу управу, иде се тако далеко, да се тим нападајима уједно и одвише штете интереси и саме те просветне установе наше.

У Кр. Српском Народном Позоришту у Београду давани су у месецу октобру ови комади: „Рат у миру“, „Хамлет“, „Чергашки живот“ (нов комад, три пут узастопи), „Сиротињски адвокат“, „Птичар“ (оперета у 3 чина), „Много вике ни за што“, „Чергашки живот“ (по четврти пут), „Госпођа с камелијама“, „Доктор Окс“, „Грабња“, „Гејша, историја једне јапанске чајџинице“ (велика костимска оперета у 3 чина), „Два наредника“, „Рат у миру“, „Пријни пријатељи“.

(Нишко позориште „Синђелић“) завршили рад у Ваљеву, где је сјајно прошло, допутовало је прошлог месеца у Крагујевац, где бере лаворике свог успеха. Оданде ће „Синђелић“ кроз који дан отпутовати за Ниш, где га жељно очекују. Тамо ће „Синђелић“ провести целу зиму.

(Позориште „Србадија“) допутовало је 23. октобра из Ђујије у Јагодину, где је врло добро дочекано од тамошње публике као и 1898. године. Тамо ће се бавити целог новембра, а у половини децембра отпутоваће за Пожаревац, где ће остатак зиме провести.

(Позориште Фотија Иличића) бави се још једнако у Широту. Ових дана управник Фотија поднео је народној скупштини по новој молби, да му скупштина узакони издавање државне помоћи, коју му је скупштина пре 3—4 године одредила.

(Позориште Мике Стојковића), о коме су српски листови не баш похвалне ствари изнели, најзад је распуштено. Чује се, да ће Стојковић тражити од управе Краљевског Српског Народног Позоришта ангажман.

(Одбијена молба.) Међу молбама, које су поднете народној скупштини, прочитана је и молба Михаила Димића, старог управника путничког позоришта, да му скупштина одреди државну помоћ, но преко те молбе прешло се без обзира на дневни ред.

Интересантно је знати, да је Димић пре неки дан већ толико оронуо, да је отишao у Београдску болницу на лечење.

7. новембра 1901.

Renée.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

17. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 10.

У Новом Саду, у четвртак, 22. новембра (5. децембра) 1901.

☞ ПРВИ ПУТ: ☝

КАО ПИЛЕ У КУЧИНАМА.

Комедија у 3 чина, написао И. И. Мјасницики, с руског превела Зорка Добриновићка.
Редитељ: Динић.

ОСОВЕ:

Аркадјев Платон Ивановић,
шуковник у оставци — — Добриновић.
Олга, кћи му — — — — Д. Матејићка.
Брусницина Евгенија Иванов-
на, сестра му — — — Д. Васиљевићка.
Мања, кћи јој — — — М. Радошевићева.
Громовски Сергеје Сергејевић,
мајор у оставци — — Динић.

I. чин: „Изненадно откриће“. — II. чин: „Умрло сам“. — III. чин: „Проговорила је“. Сва
три чина догађају се за један дан у Москви.

Ана Петровна, његова жена Д. Васиљевићка.
Каратаев Виктор Петровић,
поручник — — — — Матејић.
Дамјанов Валеријан Ивано-
вић, књижевник — — — Спасић.
Вист, берзански агенат — Стојановић.
Каћа, собарица Аркадјевљева Л. Вујичићева.
Глигорије, слуга у гостионици Илкић.

У суботу, 24. новембра (7. децембра) први пут: „Вазантасена“. Индијска драма у 5 чи-
нова, од индијског краља Судраке, за позорницу прерадио Е. Пол. (У новом оделу, које је нароп-
чило за овај комад затворено.)

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 11 круна. — Ложа у I. спрату: 10 круна. — Седиште у I—II. реду: 2 круне, 40 потура,
— Седиште у III—VI. реду: 2 круне. — Седиште у VII—XI. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у XII. реду: 1 круна
20 пот. — Седиште на балкону у I. реду: 2 круне, 40 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна, 60. пот. — Седи-
ште на балкону у III—IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду:
60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Ђаци
и војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Болује: Ј. Тодосић.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак око 10 сахода.